

MINISTERUL
EDUCAȚIEI, CULTURII
ȘI CERCETĂRII

Anexă la Ordinul MECC
nr. 1046 din 21 august 2019

**REPERE METODOLOGICE PRIVIND ORGANIZAREA
PROCESULUI EDUCAȚIONAL
ÎN INSTITUȚIILE DE EDUCAȚIE TIMPURIE
ÎN ANUL DE STUDII 2019-2020**

Chișinău, 2019

ORGANIZAREA PROCESULUI EDUCAȚIONAL ÎN INSTITUȚIILE DE EDUCAȚIE TIMPURIE ÎN ANUL DE STUDII 2019-2020

INTRODUCERE

Scopul acestui document este de a furniza îndrumare curriculară pentru cei care lucrează cu copiii în instituțiile de educație timpurie (IET). Acesta ar trebui utilizat de către personal pentru a revizui și a dezvolta programele de învățare cu experiențe planificate, adecvate pentru copii, și pentru a promova bunele practici. Orientarea ar trebui să ajute personalul să dezvolte și să extindă experiențele de învățare ale copiilor și să îi facă mai încrezători, entuziasmați și pregătiți să înceapă învățământul primar, acolo unde experiențele lor de învățare ar trebui să se bazeze în mod corespunzător pe metodele utilizate la etapa preșcolară.

Recomandările de față trebuie utilizate împreună cu documentele și suporturile didactice, descrise mai jos.

CADRUL NORMATIV ȘI METODOLOGIC AL ORGANIZĂRII PROCESULUI EDUCAȚIONAL

În anul de studii 2019-2020, în organizarea procesului educațional cu copiii, instituțiile de educație timpurie se vor ghida de următoarele documente de politică educațională elaborate/ dezvoltate pentru domeniul Educație timpurie, și anume:

1.Documente obligatoriu de respectat de către cadrele didactice și manageriale din IET:

- *Ordinul* Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr.204 din 01.03.2019 ”Cu privire la punerea în aplicare a deciziilor CNC, aprobate prin ordinul 1592 din 25.10.2018 și nr.1699 din 01.11.2018”;
- *Cadrul de referință al educației timpurii din Republica Moldova*. Aprobata la CNC (Ordinul MECC nr. 1592 din 25.10.2018);
- *Standardele de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani*, revizuit și dezvoltat. Aprobata la CNC (Ordinul MECC nr. 1592 din 25.10.2018);
- *Standardele profesionale naționale ale cadrului didactic pentru educația timpurie*, Chișinău 2008;
- *Curriculumul pentru educația timpurie*, Chișinău, 2019. Aprobata la CNC (Ordinul MECC nr. 1699 din 15.11.2018);
- *Metodologia de monitorizare și evaluare a dezvoltării copilului de 1,5-7 ani în baza Standardelor de învățare și dezvoltare pentru copilul de 0-7 ani*. Aprobata la CNC (Ordinul MECC nr.1939 din 28.12.2018);
- *Standarde minime de dotare a instituției de educație timpurie* (aprobata prin Ordinul MECC nr. 253 din 11.10.2017).

2.Suportul metodologic în demersul educațional, recomandat cadrelor didactice și manageriale pentru studiul individual și orientare în activitatea didactică și managerială:

- *Ghid de implementare a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la vârsta de 7 ani și a Curriculum-ului pentru educație*

- timpurie din perspectiva Cadrului de referință a educației timpurii din Republica Moldova. Aprobate de CNC (Ordinul MECC nr. 283 din 20.03.2019)*
- Viorica Pelivan, Maria Vrânceanu. *Ghid pentru cadrele didactice de la grupele de creșă. UNICEF-CNETIF (cu titlu de manuscris). Aprobate de CNC (Ordinul MECC nr. 71 din 05.09.2017).* https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_pentru_cadrele_didactice_de_la_grupele_de_cresa.pdf
  - Natalia Zotea, Maria Vrânceanu. *Cum să devii un părinte mai bun pentru copilul tău? UNICEF-CNETIF (cu titlu de manuscris). Aprobate de CNC (Ordinul MECC nr. 71 din 05.09.2017).* https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_pentru_parintii_care_educa_copii_cu_varsta_sub_3_ani.pdf
  - Olga Lâsenco, Sergiu Lâsenco, Victoria Secu. *Comunicăm eficient cu familia // Ghid pentru cadrele didactice, asistenții sociali și asistenții medicali pentru lucrul cu familia în promovarea incluziunii socio-educative a copiilor, 2014 Aprobate de CNC (Ordinul ME din 03.09.2014).*
  - Maria Vrânceanu, Viorica Pelivan. *Incluziunea socio-educativă a copiilor cu dizabilități în grădinița de copii// Ghid pentru cadrele didactice și manageriale din sistemul educațional preșcolar și pentru specialiști din serviciile specializate de recuperare/reabilitare a copiilor cu dizabilități. AO FCPS. 2011.*
  - *Ghid Activități pentru dezvoltarea copiilor de la naștere până la 3 ani. PE Pas cu Pas. Aprobate la CNC (Ordinul ME nr.538 din 30 iunie 2011).*
  - *Ghid Activități pentru dezvoltarea copiilor de 3-6 ani. PE Pas cu Pas. Aprobate de CNC (Ordinul ME nr.538 din 30 iunie 2011).*
  - Maria Vrânceanu (coord. șt.) și Dana Terzi-Barbăroșie (și alți autori). *1001 IDEI pentru o educație timpurie de calitate// Ghidul educatorului. 2010.*
  - Maria Baranov, Valentina Botnaru, Maria Vrânceanu. *Ghidul cadrelor didactice pentru educație timpurie și preșcolară. Ministerul Educației și Tineretului. 2008.*

Pentru informații adiționale puteți accesa și site-urile:

- <https://mecc.gov.md/ro/content/invatamint-general>
- www.educatoarea.ro
- www.didactic.ro
- www.scribd.com
- www.1september.ru
- www.pagini-scolare.ro

Noutatea anului 2019 este punerea în aplicare a noilor documente de politică educațională - *Cadrul de referință a educației timpurii, Standardele de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la vârsta de 7 ani, Curriculumul pentru educația timpurie (Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr.204 din 01.03.2019* ”Cu privire la punerea în aplicare a deciziilor CNC, aprobate prin ordinul 1592 din 25.10.2018 și nr.1699 din 01.11.2018). Acestea corelează strâns între ele, promovând paradigma educațională care cuprinde viziunea de ansamblu cu privire la importanța critică/crucială, pe care o are vârsta de 0-7 ani în dezvoltarea adultului, și, respectiv, a sprijinului acordat de timpuriu copilului în devenirea sa prin instrumentele educației timpurii, precum și necesitatea coerenței și a calității serviciilor educaționale și conexe (de îngrijire, asistență medicală, alimentație, supraveghere, somn) din această perioadă.

Cadrul de referință al educației timpurii (CRET) conceptualizează paradigma educației timpurii drept parte componentă a sistemului educațional din Republica Moldova,

care este gestionat de un cadru normativ de ordin internațional și național. Totodată, documentul valorifică concepția actuală despre *Copil, Copilărie, Educație timpurie* din punct de vedere teoretic, metodologic și praxiologic. El constituie realizarea unei corelări terminologice și conceptuale a educației timpurii, având în vedere valorificarea sistematică a interdependenței dintre SÎDC și CET, dar și necesitatea corelării și sincronizării domeniului educației timpurii și al învățământului primar.

Standardele de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la vârsta de 7 ani (SÎDC), din perspectiva CRET reflectă un cadru de referință privind *așteptările despre ceea ce ar putea copiii să știe și să facă*. Ele reprezintă finalitățile acțiunilor cadrului didactic, orientează și îmbunătățesc practicile în acord cu specificul dezvoltării copilului în această perioadă.

SÎDC, ediția 2019 sunt structurate pe 4 domenii de dezvoltare a copilului: *Dezvoltarea fizică și fortificarea sănătății, Dezvoltarea personală, emoțională și socială, Dezvoltarea limbajului, a comunicării și premisele citirii și scrierii, Dezvoltarea cognitivă*. Domeniul *Capacități și Atitudini de învățare* din SÎDC, ediția 2010, este abordat în prezentul document în cheia competențelor transversale. Din această perspectivă se asigură funcționalitatea tuturor domeniilor de învățare și dezvoltare. Indicatorii care vizează competențele transversale sunt prezenți în cadrul celor 4 domenii nominalizate.

Exemplu:

SÎDC 2010 DOMENIUL „C”	DOMENIUL „A” 2019	DOMENIUL „B” 2019	DOMENIUL „C” 2019	DOMENIUL „D” 2019
Sub-domeniul: Curiozitate și interes				
Standard 1: Copilul ar trebui să fie capabil să manifeste curiozitate și interes, să experimenteze și să învețe lucruri noi.				
Vârsta 0-18 luni (de la naștere la un an și jumătate)				
312. Reacționează la stimuli noi (sunet, lumină, mișcare)	89. Răspunde întorcându-se după sunetul sau atingerea percepută. 126. Reacționează la stimulii verbali în timpul activităților zilnice (schimbării scutecelor, alaptării, băiței, plimbărilor etc.	168. Reacționează când își aude prenumele. 273. Își exprimă interesul față de alți copii, urmărindu-I cu privirea și imitându-le comportamentul (de ex., comportamentul fraților, părinților).	365. Recunoaște vocile persoanelor cunoscute și se întoarce pentru a localiza vorbitorul; 436. Imită sunetele emise de către alte persoane. 455. Imită intonația vocii altora.	550. Repetă și efectuează mișcări, sunete, gesturi, pentru a observa impactul asupra interacțiunii lor cu mediul. 560. Urmărește acțiunile celorlalți. 637. Urmărește obiectele ce se deplasează.
Sub-domeniu: Inițiativă				
Standard 2: Copilul ar trebui să fie capabil să aibă inițiativă în interacțiuni și activități				
327. Încearcă anumite activități, experiențe sau interacțiuni.	10. Încearcă să urce scările. 12. Încearcă să realizeze diferite mișcări. 54. Face singur, cu ardoare, anumite lucruri (mănâncă, bea, se îmbracă).	238. Inițiază și menține interacțiuni cu adulții care îl îngrijesc. 239. Face mișcări corporale, gesturi, exprimându-și preferința pentru unii dintre adulți,	413. Răsfoiește cu plăcere albume cu poze ce reprezintă mediul familiar (servirea mesei, spălătul, etc.). 490. Aduce adultului cărți pentru a-i fi citite	551. Acționează asupra obiectelor pentru a obține un sunet, o mișcare, care îi face plăcere. 577. Caută să rezolve o problemă, utilizând sunete, gesturi, expresia

		inițiind interacțiuni sociale	și ascultate cu atenție. 492. Exprimă stări de spirit când i se citește (gângurește, zâmbeste...).	feței, pentru a atrage atenția. 652. Investighează fenomene ale naturii în împreună cu adultul.
--	--	-------------------------------	---	--

Cu toate acestea, la planificarea activităților educaționale zilnice cadrul didactic va avea grijă ca aceste competențe transversale - *curiozitatea și interesul, creativitatea, inițiativa și perseverența* - să fie luate în calcul și exersate/dezvoltate, ele fiind bază pentru învățare.

Pentru fiecare domeniu de dezvoltare sunt elaborate *standarde*, care cuprind specificul acestor domenii și urmăresc dezvoltarea holistică a copilului pe parcursul perioadelor de vârstă 0-1,5, 1,5-3, 3-5 și 5-7 ani. Reeșind din specificul fiecărui domeniu, există standarde particulare, caracteristice/specifice unui domeniu, însă realizarea acestora implică standarde din celelalte domenii. Exemplu: domeniul *Dezvoltarea fizică și fortificarea sănătății* se realizează, în mod evident, în cadrul activităților din domeniul *Sănătate și motricitate* (din CET), însă anumiți indicatori pot fi atinși și în alte domenii de activitate: *Științe și tehnologii, Limbaj și comunicare, Arte, Eu, familia și societatea*¹.

Standardele sunt urmate de *indicatori*, care includ acțiuni și comportamente observabile sau alte dovezi, care exprimă prezența, starea sau condiția unor elemente definitorii. Pentru fiecare indicator sunt sugerate *practici de sprijin* pe care adultul le poate utiliza pentru satisfacerea așteptărilor formulate prin standard. Cadrul didactic poate elabora și aplica și alte practici de sprijin, în funcție de nivelul de dezvoltare a copiilor din grupă, gradul de avansare în studierea unui proiect tematic, materialele didactice și alte oportunități disponibile.

Curriculum pentru Educația timpurie (CET) se bazează pe o abordare holistică, care vizează *interconexiunea* dintre domeniile de activitate și domeniile de dezvoltare a copilului. CET stabilește *competențele generale și specifice* domeniilor de activitate. Domeniile de dezvoltare din SÎDC își găsesc corespondența în domeniile de activitate stabilite în CET². Acestea servesc la atingerea indicatorilor de dezvoltare a copilului.

Cadrele didactice vor utiliza CET drept document obligatoriu în proiectarea, organizarea și desfășurarea demersului educațional cu copiii. În acest context se elaborează proiectarea didactică, prin care se realizează conexiunea dintre *competențele specifice, unitățile de competență, exemplele de activități de învățare și indicatorii* din SÎDC³.

Modalitatea de punere în aplicare a documentelor de politică educațională este stipulată amănunțit în Ghidul de implementare a Curriculumului pentru Educație Timpurie, a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani din perspectiva Cadrului de referință pentru educație timpurie (2019), pag.24-149 (https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_ro.pdf).

¹ Vezi Tabelul 1.3. din Ghidul de implementare a Curriculumului pentru Educație Timpurie, a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani din perspectiva Cadrului de referință pentru educație timpurie (2019), Pag.11, https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_ro.pdf

² Idem, Figura 1., pag. 15

³ Idem, Tabelul 1.6, pag.16

ADMINISTRAREA ACTIVITĂȚILOR EDUCAȚIONALE

Dezvoltarea copilului și, respectiv, performarea de către aceștia a standardelor și indicatorilor stipulați în SÎDC are loc nu doar în cadrul activităților integrate, ci PE TOT PARCURSUL ZILEI, în cadrul diversității tipurilor de activități educaționale (*activități de dezvoltare personală, activități integrate sau activități pe domenii de activitate*⁴) și *activități extracurriculare*⁵, precum și a rutinelor și tranzițiilor.

Administrarea (orientativă) a activităților desfășurate (nr. de ore săptămânale) per grupă de vârstă în IET se va face în conformitate cu CET, pag. 13-14. Cadrul didactic va respecta numărul de ore alocat activităților educaționale pentru a-i asigura copilului o dezvoltare echilibrată.

În sistemul educației timpurii din Republica Moldova am adoptat *abordarea holistică* a dezvoltării copilului și, respectiv, a actului educațional, conform căreia orice activitate educațională cu copiii mici trebuie să se axeze/să cuprindă indicatori din toate domeniile de dezvoltare a copilului (fizic, cognitiv, socio-afectiv) din SÎDC și, respectiv, să atingă unități de competență din toate sau majoritatea dintre domeniile de activitate/ariile curriculare din CET. Cu toate acestea, pentru echilibrarea timpului acordat fiecărui domeniu, e necesar de distins, pe parcursul săptămânii, numărul de activități integrate per domeniu de activitate per grupe de vârstă (vezi tabelul de mai jos). Asta înseamnă, că în ziua în care cadrul didactic a planificat o activitate integrată dedicată unui domeniu de activitate sau dimensiune, aceasta va fi în totalitate dedicată realizării unității/lor de competență ale domeniului/dimensiunii respective, dar într-un cadru holistic. Spre exemplu, în ziua în care educatorul va avea de realizat unitatea/unități de competență din dimensiunea *Formarea reprezentărilor elementare matematice* (de ex., despre noțiunile *mare-mic, întreg-parte, culori și dimensiuni*), activitatea comună, dar și sarcinile în centre vor fi axate pe realizarea acestei/acestor unități de competență, dar și a conținuturilor vizate, inclusiv cu utilizarea mijloacelor altor domenii de activitate - *Artei plastice, Limbajului, Dezvoltării personale, Educației pentru mediu, Educației pentru sănătate* etc., implicând copiii în activități din toate/majoritatea centrelor de activitate/ariilor de stimulare: *Arte, Construcții/Blocuri, Joc de masă, Nisip și apă, Știință, Dramatizări/Joc de rol, Alfabetizare/Biblioteca*.

⁴ Se referă la activitățile de educație fizică și muzică.

⁵ Curriculum pentru educație timpurie (2019), pag.119, și Ghidul de implementare a Curriculumului pentru Educație Timpurie, a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani din perspectiva Cadrului de referință pentru educație timpurie (2019),. Pag.36-37 https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_ro.pdf

Tabel. Administrarea (orientativă) a activităților integrate / Plan-cadru

Domenii de activitate/arii curriiulare		Grupele				
		Număr de activități integrate/ domenii de activitate				
		2-3 ani	3-4 ani	4-5 ani	5-6 ani	6-7 ani
Sănătate și motricitate	Educație pentru sănătate (igienă, alimentație, securitate)	1	1	1	1	1
	Educație fizică	1	1	1	2	2
Eu, familia și societate	Dezvoltarea personală	1	1	1	1	1
	Educație pentru societate					
Limbaș și comunicare	Educație pentru limbaj și comunicare (inclusiv formarea premizelor citit-scrisului, literatura artistică)	2	2	2	2	2
Științe și tehnologii	Formarea reprezentărilor elementare matematice, educație pentru mediu educația digitală	1	1	1	1	1
Arte	Educație plastică (desen, aplicație, modelaj)	1	1	1	1	1
	Educație muzicală	1	2	2	2	2
TOTAL		8	9	9	10	10

Notă: activitățile opționale (ritmică, arta vorbirii, arte marțiale, educație financiară, înot et.) pot fi incluse suplimentar în orarul zilei în grupele mari și pregătitoare, în jumătatea a doua a zilei, în funcție de solicitările părinților. La fel se va proceda și cu activitățile extrașcolare.

În medie, pentru cele 5 grupe de vârstă o activitate integrată cu copiii durează între 15 și 45 min. În funcție de nivelul grupei, de particularitățile individuale ale copiilor, de interesul manifestat de copii, de conținuturile și obiectivele propuse spre realizare cadrul didactic va decide durata efectivă pentru desfășurarea fiecărei activități. Totodată, acesta va avea grijă să planifice, la fiecare 10-15 min., pauze dinamice cu jocuri și exerciții fizice în scopul prevenirii surmenajului fizic și psihic.

Sugerăm cadrelor didactice să alterneze zilnic activitățile de *dezvoltare personală și educație pentru societate, educație pentru sănătate și motricitate, limbaj și comunicare, științe și tehnologii.*

Programul zilnic (orientativ) de activitate al grupei poate fi consultat la pag. 15-16 a CET – este un model posibil, nu un program impus, fiecare cadru didactic având libertatea de a-și stabili schema orară în funcție de nevoia copilului și opțiunea proprie în ceea ce privește ordinea activităților de învățare în cadrul tuturor momentelor de regim al zilei.

CONȚINUTURI ȘI PRACTICI EDUCAȚIONALE

Conținutul și practicile educaționale expuse în acest compartiment completează rubrica „Practici de sprijin” din SÎDC și „Exemple de activități de învățare” din CET.

1. DEZVOLTAREA FIZICĂ ȘI MOTRICITATEA

1.1. Educația fizică

Copiii se bucură de joc fizic atât în interior, cât și în aer liber. Ei se bucură de liberta-

tea de mișcare și de jocul inventiv, aventuros și stimulat. Jocul fizic care implică, de exemplu, *alergarea, cățărarea, săriturile, alunecarea, echilibrarea, lovirea, aruncarea și prinderea* îi ajută pe copii să-și dezvolte echilibrul, controlul, coordonarea și conștientizarea dimensiunii, spațiului și direcției. În joc copiii pot observa lucruri din diferite perspective, de exemplu, privind de la înălțimea unui tobogan sau de pe o bancă.

Abilitățile de mișcare trebuie cultivate nu numai pentru că sunt importante pentru sănătatea și bunăstarea copilului pe termen lung, ci pentru că susțin dezvoltarea fizică, cognitivă și socio-emoțională a copilului. Dezvoltarea fizică ajută copiii să câștige încrederea și stima de sine, deoarece descoperă ce pot face și le permite să simtă beneficiile de a fi sănătoși și activi. Aceste abilități ar trebui dezvoltate informal în timpul *jocului fizic zilnic planificat*.

Prin participarea la jocul fizic, copiii ar trebui să înceapă să dezvolte o înțelegere a practicilor sigure. Aceștia ar trebui să dezvolte abilități sociale, cum ar fi *preluarea, împărtășirea, cooperarea și negocierea* și valori precum *încrederea, corectitudinea și respectul față de ceilalți*. Jocul în aer liber poate oferi spațiu și libertate care ar fi dificil de găsit în interior, are un rol important în dezvoltarea emoțională a copiilor, oferindu-le libertatea de a alerga, striga și juca exuberant în limitele corespunzătoare. Aici ei pot experimenta o gamă largă de emoții, de exemplu, *fiorul* de a rula pe un deal, *provocarea* de a urca la înălțime și *bucuria* de a alerga și de a sări. Ei pot începe să experimenteze satisfacția de a rezolva problemele fizice și problemele care apar atunci când se joacă cu alții.

Activitatea fizică ar trebui să facă parte indispensabilă din programul zilnic.

Jocul fizic efectiv are loc atunci când:

- copiii au acces la:
  - spații adecvate și sigure în care pot experimenta diferite moduri de mișcare;
  - o mare varietate de echipamente mici și mari adecvate, care să ofere copiilor oportunități de a-și extinde abilitățile în alergare, sărituri, alpinism, echilibrare, lovire, aruncare și capturare și care respectă normele și standardele de siguranță.
- spațiul este planificat astfel, încât acesta să poată fi utilizat în diferite moduri și pentru diferite scopuri pe tot parcursul anului;
- jocul este planificat cu atenție, astfel încât să se susțină interesul, să se ofere o provocare și să se echilibreze activitățile pentru a satisface nevoile și abilitățile individuale.

Orice spațiu exterior, indiferent dacă este mare sau mic, trebuie definit pentru anumite activități planificate, pentru a maximiza utilizarea acestuia și pentru a se asigura, că copiii se pot juca în condiții de siguranță.

Atunci când jocul fizic este oferit în interior, trebuie luate în considerare următoarele:

- materialele și echipamentele care pot fi adăpostite în siguranță în mediul înconjurător;
- amplasarea echipamentului pentru a minimiza perturbarea jocului mai silențios/ liniștit;
- utilizarea adecvată a spațiilor mari, cum ar fi sălile de muzică sau de sport, pentru a oferi o varietate de experiențe în domenii clar definite care sunt sigure pentru activitățile planificate.

Pentru a dezvolta un control sporit asupra ***mișcărilor fine ale degetelor și mâinilor***, copiii trebuie să aibă oportunități pe tot parcursul zilei de a folosi o gamă largă de instrumente/ustensile, echipamente și materiale. Acestea pot include, de exemplu, *foarfece, creioane, perii de vopsea, pixuri, materiale de construcție, mozaic-uri, puzzle și cărți etc.* Prin joc, copiii își pot îmbunătăți abilitățile motorii fine prin *turnare, construire, filetare, înșurubare și deșurubare, țesere*, manipularea cu mouse-ul computerului și lucrul cu materiale maleabile (plastilină, nisip, lut), de exemplu, prin *prindere, stoarcere*,

coasere/cârpire, rulare, ciupire și răsucire. Copiii ar trebui să fie, de asemenea, incluși în sarcini simple, cum ar fi *ungerea* untului pe pâine și *turnarea* laptelui.

1.2. Educație pentru sănătate (igienă, alimentație și siguranță)

Instituția de educație timpurie este un loc ideal pentru a stabili atitudini pozitive față de sănătate, igienă, alimentație și siguranță. De exemplu:

- *timpul meselor* oferă personalului posibilitatea de a vorbi în mod natural și informal cu copiii despre alimente sănătoase și obiceiuri alimentare sănătoase;
- în *timpul activităților de gătit și preparare* a alimentelor personalul poate vorbi despre alimentele care sunt bune pentru ei, importanța igienei și probleme de siguranță;
- *rutinele zilnice* pot permite copiilor să dezvolte standarde acceptabile de igienă atunci când sunt încurajați să-și spele mâinile după joacă/plimbare, înainte de a mânca și după ce au mers la WC.

Pe măsură ce se angajează în diferite tipuri de activități copiii trebuie:

- să conștientizeze siguranța proprie și a celorlalți în încercarea lor de a respecta regulile de siguranță și de a folosi în mod corespunzător instrumentele și echipamentele;
- să înțeleagă importanța îmbrăcăminte potrivite pentru timpul de afară și aflarea la soare;
- să înțeleagă importanța consumului de alimente sănătoase, a participării la activitatea fizică și a somnului suficient pentru a se menține sănătoși;
- să vorbească despre modul în care medicamentele și alte substanțe pot fi periculoase;
- să vorbească despre "pericolul străin": locurile de joacă în siguranță, pericolele traficului și caracteristicile periculoase din mediul înconjurător, cum ar fi apa/inundațiile sau focul/incendiile, sau jocul cu cuțitul etc.

Totodată prin intermediul activităților precum servirea mesei, prepararea diverselor bucate, rutinele zilnice, copiii pot însuși și cunoștințe din domeniul *Științe și tehnologii* și anume: *formă, culoare, număr, categorisire, dimensiune, mod de creștere, înmulțire, etc.* La fel, prin intermediul acestor activități se pot realiza și unitățile de competență din domeniile *Limbaj și comunicare, Eu, familia și societatea etc.*

2. DEZVOLTAREA PERSONALĂ, EMOȚIONALĂ ȘI SOCIALĂ

Acest domeniu de învățare este de cea mai mare importanță pentru copiii mici în toate aspectele vieții lor. Este vorba de bunăstarea emoțională a copiilor, **de înțelegerea a ceea ce sunt, de respectarea celorlalți și a mediului lor, de formarea și susținerea relațiilor, de a începe să înțeleagă emoțiile și a dezvolta dispoziții pozitive de învățare. O bună dezvoltare personală, socială și emoțională le oferă copiilor cea mai bună ocazie de succes în alte domenii ale învățării.**

La intrarea în învățământul preșcolar, copiii aduc cu ei o varietate de aptitudini, valori și atitudini personale și sociale, dobândite de ei acasă și în mediul imediat. Este important ca acestea să fie *recunoscute*. Copiilor trebuie să li se acorde timpul necesar pentru a se stabili în noul lor mediu. În acest stadiu personalul instituției trebuie să stabilească relații bune atât cu copiii, cât și cu părinții acestora.

Ajutați copiii să câștige încredere în ceea ce fac. Acest lucru se poate realiza prin oferirea de posibilități de *a face alegeri și de a se ajuta reciproc*; încurajându-i să-și organizeze propriul joc, inclusiv întreținerea: oferindu-le independență în timpul gustărilor,

aranjării hăinuțelor și încălțăminteii, lucrurilor personale etc. Personalul instituției poate, de asemenea, să ajute copiii să progreseze, stimulând **motivația, perseverența, curiozitatea și creativitatea, încurajând rezolvarea problemelor** și oferindu-le timp pentru reflecție.

Copiii trebuie încurajați să formeze *relații pozitive* cu adulții și cu ceilalți copii. Încurajați-i să vorbească despre modul în care se simt în momente diferite. Discutați despre modul în care acțiunile lor pot afecta pe alții și de ce avem nevoie de reguli. Ajutați-i să-și dezvolte respectul pentru ceilalți și să aprecieze diferențele dintre oameni, cum ar fi rasa, cultura și handicapul. Personalul poate ajuta copiii să înțeleagă aceste concepte dificile prin *participarea la jocurile de rol, întâlniri cu persoane relevante, ascultând povești/istorii umane și conectându-i la emoții diferite*. Prin astfel de activități copiii vor deveni conștienți atât de nevoile și sentimentele lor, cât și de cele ale altora.

Acțiunile și cuvintele personalului trebuie să reflecte un *sentiment de grijă, de încurajare pozitivă* a copiilor.

În timpul **rutinelor** de zi cu zi, copiii vor fi încurajați *să-și dezvolte independența și să-și asume responsabilitatea* - se ocupă de propriile lor lucruri, ajută la pregătirea mâncărilor pentru gustări, își toarnă băutura proprie, aleg ce și când să mănânce în timpul gustării, aranjează camera de joacă sau merg la baie.

În timpul **jocului și activităților** copiii vor fi încurajați și sprijiniți pentru a deveni independenți de adulți în activitățile de zi cu zi:

- să facă alegeri (de centre și materiale, de subiecte și parteneri de joc, de rechizite pentru deghizări etc.);
- să organizeze jocuri, să completeze panourile, să ștergă petele umede de pe podea în centrul *Nisip și Apă*, să-și pună șorțul și să afișeze rezultatele muncii lor;
- să învețe să coopereze, să se transforme/deghizeze, să ceară și să împărtășească;
- să persevereze în activități, inclusiv în cele care pot prezenta dificultăți: îmbrăcarea păpușilor, crearea unui model/pattern sau a unei imagini (ex., tangram) sau finalizarea unui puzzle;
- să lucreze cu materiale cum ar fi lutul, aluatul, vopseaua, nisipul și apa ca și experiență terapeutică;
- să exploreze emoții, de exemplu, în jocurile de rol, unde pot învăța să-și gestioneze temerile sau să experimenteze bucuria unei petreceri.

În **activitățile de muzică, dramatizări, lecturi** copiilor li se vor oferi oportunități de a-și exprima emoțiile și de a-și dezvolta încrederea în sine și conștientizarea celorlalți în timp ce:

- ascultă povești despre oameni și locuri;
- își extind imaginația pe măsură ce creează povești, joacă roluri de personaje, folosesc păpuși;
- ascultă muzică, care sugerează o varietate de dispoziții: de ex., cum este să fii fericit/ă, trist/ă, înfricoșat/ă - copiii răspund prin bătaia în tamburină, mișcare, dans și ritmică;
- identifică emoțiile fericirii, fricii, tristeții și furiei atunci când discută despre poze/imagini, vorbesc despre personaje din povești/povestiri sau ajutându-e unii pe ceilalți.

3. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

Dezvoltarea limbajului este esențială pentru a trăi și pentru a învăța. Limbajul este folosit pentru a comunica cu ceilalți, pentru a împărtăși și a exprima sentimentele, pentru a da și a obține informații, pentru a înțelege idei și a dezvolta gânduri.

Abilitățile de ascultare și de comunicare ale copiilor sunt promovate în timp ce vorbesc cu personalul sau se joacă cu alți copii. Prin ascultarea copiilor și prin utilizarea unor *comentarii* atent alese și a unor *întrebări deschise*, personalul poate ajuta copiii să gândească și să contribuie la sporirea încrederii în utilizarea limbii. El poate ajuta copiii să dezvolte limba pentru comunicare prin *inițierea și susținerea conversațiilor* în mod sensibil și respectuos. El poate introduce un *nou vocabular*, încurajându-i pe copii să își extindă frazele și propozițiile. Personalul trebuie să creeze un mediu în care copiii *pot discuta* cu prietenii într-o atmosferă relaxată, să facă uz de o serie de activități și jocuri pentru a introduce rime și cuvinte care rimează.

Dezvoltarea dragostei față de povești și cărți - este necesar de ajutat pe copii să înțeleagă, că *cărțile pot oferi informații și pot ajuta să răspundă la întrebări noi*. Acest lucru poate fi încurajat prin faptul, că copiii ascultă o serie de povești și povestiri interesante, poezii și rime; prin redarea unor povestiri familiare; prin navigarea în zona cărții și prin căutarea cărților ca o parte naturală a jocului.

Scrierea este un mod în care gândurile și ideile pot fi schimbate. Copiii mici își pot exprima gândurile și ideile prin desen și prin "scrierea" de cărți și mesaje. Creați ocazii pentru ei să observe adulții scriind și să experimenteze cu propria lor scriere și desen. Oferiți acces la o varietate de ustensile, cum ar fi *hârtia, tabla albă, creioane, pixuri, cretă și perii pentru vopsea*.

Copiii au mai multe șanse de a experimenta scrierea ca parte a jocului intenționat, de exemplu, fac *liste de cumpărături* în zona de joacă a casei sau *cartele medicale* pentru pacienții aflați în zona de joacă din spital. Ei pot deveni interesați de scrisori și cuvinte separate, prin jocul cu o mașină de scris / tastatură pe computer sau vorbind despre numele lor, pe măsură ce un adult le scrie pe desenul lor. În acest stadiu copiii nu ar trebui să fie introduși la niciun element de învățământ formal de citire sau scriere⁶.

Copiii vor folosi și alte forme de comunicare, cum ar fi *pictura, desenul, muzica, mișcarea ritmică, dramatizarea și alte forme de comunicare non-verbală*.

Toate oportunitățile de a învăța și de a folosi limbajul, detaliate mai jos, sunt potrivite pentru a învăța orice limbă.

Dezvoltarea limbajului este promovată/dezvoltată atunci când:

- adulții îi încurajează pe copii *să-și concentreze atenția, să asculte și să formuleze răspunsuri* adecvate, utilizând, de exemplu, păpuși sau alte elemente de recuzită;
- copiii au acces la o gamă largă de materiale în timpul jocului și sunt încurajați să le exploreze și să *vorbească despre ele*;
- adulții modelează limba în mod corespunzător prin *ascultarea copiilor*, luând timp pentru a se angaja într-o conversație unu-la-unu și ajutându-i să înțeleagă nevoia de a se transforma *în conversații*;
- copiii sunt încurajați să *vorbească* unul cu celălalt și cu adulții pentru o varietate de scopuri, inclusiv despre nevoile, experiențele, ideile, sentimentele și realizările lor, de a pune întrebări, de a reda părți dintr-o poveste și de a face predicții simple;
- adulții recunosc și construiesc înțelegerea copiilor și *folosirea de cuvinte și expresii noi* în discursul lor;
- copiii au libertatea de a-și dezvolta limba prin *activități imaginative/dramatizări*, inclusiv îmbrăcăminte și jocuri de rol;
- copiii au ocazia să *vorbească* despre fotografii sau imagini, inclusiv cele care reprezintă o emoție specifică sau care reflectă un subiect, acelea care îi ajută pe copii să-și reamintească o activitate sau un eveniment recent al grupei/instituției, precum și acelea care introduc idei sau vocabular noi;

⁶ Adicional vezi: *Scrisoarea metodică a Ministerului Educației pentru anul de studii 2014-2015*.

- copiii *observă* adulții implicați în activități de citire și scriere în cursul zilei;
- copiii *au acces* (în diverse zone de joacă) *la o colecție bine aprovizionată de povestiri și cărți de informare* potrivite nevoilor, intereselor, rasei și culturii lor;
- copiii au ocazii frecvente, într-o singură situație și în grupuri mici și mari, să asculte și să se alătore cu povești, rime și melodii, să asculte și să răspundă la muzică;
- copiii *se distrează* cu cuvintele, de exemplu, folosind rime cu non-sens, jucând jocuri "Eu spionez", folosind sunete și ghicind nume;
- copiii *împărtășesc cărți* unul cu celălalt și sunt încurajați să fie conștienți de scrisul din mediul înconjurător;
- copiii au ocazia *să-și înregistreze cuvintele vorbite în scris*, de exemplu fraze scurte în desenele lor sau comentarii despre o fotografie;
- încep să-și manifeste interesul pentru imprimare și sunt încurajați să se familiarizeze cu propriile lor nume scrise, găsindu-și "cărțile de vizită" la gustări sau ajutând să-și eticheteze imaginile și picturile;
- adulții *pot răspunde la întrebările* copiilor prin evidențierea unor caracteristici ale textului, cum ar fi, de exemplu, forma literelor individuale sau modul în care textul este citit de la stânga la dreapta, ca o parte naturală a citirii poveștii;
- personalul *scrie numele* copiilor sau *frazele dictate* de copii pe fotografiile lor;
- copiii au oportunități de *a lua cărți acasă* pentru *a le împărtăși* cu părinții / îngrijitorii;
- copiii au acces la resurse TIC corespunzătoare, de exemplu, acelea care le permit să asculte și să se bucure de povești/povestiri sau care construiesc vocabular.

4. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ

4.1. Educație pentru mediu / lumea din jurul nostru

Începând cu primele lor zile, copiii încearcă să-și dea seama de lumea lor. Ei sunt în mod natural curioși față de mediul lor și față de oamenii din jurul lor și pun frecvent întrebări. Le place să exploreze mediile imediate în interior și în aer liber. Prin curiozitatea lor naturală și oferindu-le o mare varietate de activități și experiențe în joc, copiii încep să dezvolte o serie de aptitudini și concepte, inclusiv *observarea, experimentarea și explorarea liberă* a împrejurimilor.

Comentând, punând întrebări deschise, care încurajează copiii să experimenteze și să evalueze, adulții pot extinde înțelegerea copiilor despre ei înșiși și despre familiile lor, despre situația lor preșcolară și despre mediul înconjurător. Copiii pot, de asemenea, afla despre lumea din jurul lor din *cărți, imagini, afișe, fotografii și utilizând TIC* adecvate.

Pentru a ajuta copiii să dezvolte abilități și concepte legate de lumea din jurul lor, aceștia ar trebui să aibă diverse oportunități, să se implice (individual și/sau în grup) într-o gamă largă de activități interesante. Creați pentru copii oportunități pentru:

- *observarea apei, experimentarea și discutarea* cu privire la modul în care se comportă diferite obiecte în apă, ce se întâmplă atunci când se adaugă culoare în apă, folosirea apei și importanța de a nu o irosi, apa în mediul înconjurător, cum ar fi băltoacele și picăturile de ploaie pe ferestre;
- *observarea nisipului, umed și uscat, explorând* proprietățile nisipului umed și utilizând nisipul pentru *a construi și a face modele*;
- folosirea simțurilor pentru *a explora* o serie de materiale și sunete naturale și artificiale, inclusiv frunzele și fructele de toamnă, alimentele produse în grupă/

- instituție, pietre, spumă, obiecte metalice, magneți și sunete de mediu, cum ar fi cântatul păsărilor sau zgomotul traficului rutier;
- *explorarea* materialelor în jocul creativ prin manipularea materialelor maleabile, cum ar fi aluatul și argila; copilul va deveni conștient de modul în care aceste materiale se comportă atunci când sunt *zdrobite, întinse, rulate, spintecate și trase; observarea* a ceea ce se întâmplă atunci când culorile sunt amestecate;
  - *observarea schimbărilor* în materiale și în lucrurile vii, de exemplu, atunci când se prepară aluat sau observarea plantelor în creștere;
  - *crearea/explorarea* zonelor de interes stimulativ, inclusiv cele care includ fotografii, magneți, lămpi, oglinzi, cutii luminoase, plante aflate în diferite stadii de dezvoltare, scoici și reprezentări ale peisajului marin, a junglei sau gheții;
  - *crearea modelelor*, de exemplu, atunci când se asamblează, se rearanjează și se construiesc cu o varietate de dimensiuni și forme de blocuri și alte materiale sau se vorbește despre motivul pentru care unele modele stau și altele se prăbușesc;
  - *informarea* privind proprietățile diferitelor materiale și utilizările lor adecvate, punând lucrurile împreună într-o varietate de moduri; realizarea de modele cu materiale (atât naturale, cât și cele făcute de om), *lipirea, tăierea, plierea și, ocazional, separarea* lucrurilor;
  - *a învăța* despre ei înșiși și părțile corpului lor, vorbind cu adulții, angajându-se în jocuri de rol, ascultând povești, rime și cântece corespunzătoare;
  - *a vorbi despre* subiecte care apar în mod natural din propriile lor experiențe, de exemplu, *sărbători, festivaluri, zile de naștere sau sosirea unui nou copil și înregistrarea* acestor evenimente, dacă este cazul, *prin fotografii sau prin desen sau modelare*;
  - *a vorbi despre timp și anotimpuri* la momentele potrivite ale anului;
  - *a vorbi despre ei înșiși*, inclusiv despre locurile în care trăiesc, membrii familiei lor extinse și evenimentele din viața lor (atât trecut, cât și prezent);
  - *a vorbi despre* unele aspecte legate de *siguranță în spațiul preșcolar* și în mediul mai larg (inclusiv vremea), de exemplu prin discutarea jocului sigur în mediul interior și în aer liber, jucând cu hărți simple de podea și vehicule mici și discutând despre siguranța rutieră, vorbind despre "pericolul străin", cum să păstrați în siguranță în soare și importanța purtării îmbrăcăminte corespunzătoare;
  - *a afla despre* grădinița lor (inclusiv numele instituției și persoanele care lucrează în ea); unde să găsească persoane / materiale / echipamente în grupă / grădiniță; numele, funcția și poziția persoanei/lor din camere / zone diferite;
  - *a afla despre munca unora* dintre oamenii din comunitatea locală prin jocuri de rol sau vizite și având vizitatori în instituție, cum ar fi ofițerul de pompieri, vânzătorul sau medicul.

Majoritatea copiilor sunt interesați și curioși de **mediul** în care trăiesc. Ei își pot dezvolta în continuare conștiința asupra mediului/ecologie:

- *observând* unele fenomene ale naturii, cum ar fi curcubeul, lumina soarelui, umbrele, ziua și noaptea și animalele nou-născute;
- *asumându-și responsabilitatea* pentru îngrijirea mediului înconjurător, de exemplu, prin îngrijirea echipamentului de joacă și păstrarea curată a locului de joacă;
- fiind încurajați să *ia în considerare* nevoile celorlalți din mediul înconjurător.
- *având grijă* de ființele vii și *respectându-le* viețile lor, discutând despre importanța manipulării lor cu grijă și sensibilitate, de exemplu *ajutând* la creșterea plantelor interioare și exterioare sau *ajutând* la îngrijirea unui puișor, pisică;
- *discutând și asumându-și* anumite responsabilități pentru *îngrijirea propriului mediu*, cum ar fi reciclarea gunoiului, a sticlelor și hârtiei etc.

4.2. Formarea reprezentărilor elementare matematice/experiențe timpurii de matematică

Conceptele matematice sunt importante pentru viața de zi cu zi și se dezvoltă lent la copilul mic. Copiii au nevoie de oportunități diverse de a experimenta idei matematice în multe contexte diferite. Personalul din instituția preșcolară ar trebui să încerce să extindă, informal, experiențele matematice pe care copiii le-au avut deja în mediul lor de origine, spre exemplu, *alegerea șosetelor potrivite, aranjarea cumpărăturilor sau a mesei*.

Toate zonele de joc, atât în interior cât și în aer liber, oferă oportunități de promovare a conceptelor matematice. Cu ajutorul personalului instituției copiii vor începe să înțeleagă și să folosească mai târziu limbajul matematic, precum **numărul, ordinea, forma, spațiul, mărimea, cantitatea, timpul, modelul și relațiile**. Copiii ar trebui să fie încurajați să vorbească despre ceea ce fac, pe măsură ce se joacă, folosind un limbaj, cum ar fi *cel mai greu, cel mai lung, altul, mai mult și mai puțin*.

În timpul jocului și a activităților cotidiene în instituție/afară, copiii trebuie să aibă oportunități de a *sorta, potrivi, compara, clasifica, număra și a face modele*. Înțelegerea și bucuria copiilor față de experiențele matematice timpurii pot fi îmbunătățite prin cântece, povești și jocuri.

Oferiți copiilor:

- *timp de experimentare* cu o gamă largă de materiale;
- oportunități *de a auzi* limbajul matematic care este utilizat ca parte naturală a conversațiilor cu adulții;
- oportunități *de a explora și investiga* proprietățile materialelor;
- *timp pentru consolidarea* înțelegerii conceptelor;
- *încurajarea folosirii limbajului matematic* în timp ce vorbesc despre experiențele și constatările lor cu adulții și colegii.

Pe măsură ce copiii iau parte la joc și la alte activități, trebuie să-și dezvolte înțelegerea despre:

- **număr** - se bucură de povești și rime cu un element de *număr* în ele; se angajează în conversații cu personalul în situații reale și de joc, cum ar fi așezarea mesei pentru *patru* persoane în centrul *Dramatizări*, dacă există sau nu *suficiente* tacâmuri pentru fiecare persoană; utilizează limbajul corespunzător, cum ar fi *prima, ultima și următoarea*; află unde se utilizează numerele în viața de zi cu zi, cum ar fi numerele de case, autoturisme, autobuze, cuptoare cu microunde, telefoane; se joacă în jocuri simple care implică elemente de numărare;

- **formă** - pe măsură ce observă, vorbesc despre forme în mediul natural, cum ar fi diferite forme de frunze, flori, viermi, scoici, pietre și fluturi; construiesc o varietate de forme, dimensiuni și tipuri de blocuri; vorbesc despre formele obiectelor, cum ar fi plăci, cărți, tartine, plăcinte, fructe, ferestre; folosesc o gamă de forme pentru a crea modele și imagini;

- **spațiu** - pe măsură ce construiesc cu blocuri mari pe podea, împingând ceva sau plimbând bicicleta, având grijă de siguranța celorlalți; explorează spațiul personal în timpul unor activități, cum ar fi trecerea/târârea printr-un tunel; înțeleg și folosesc prepoziții, cum ar fi *sub, lângă, pe și în timpul* jocului și curățeniei;

- **mărime, cantitate, dimensiune** – selectează haine pentru păpuși, jucării de pluș sau pentru ei înșiși; sortează materialele de zi cu zi în timpul jocului, *comparând cantitățile* și folosind limbajul matematic, cum ar fi *mai multe, puține și egal, la fel, același; compară dimensiunile* obiectelor cu care se joacă, manipulează și vorbește despre jucării și echipamente, folosind limbajul *lung-scurt, subțire-gros, înalt-scund, plin-gol; compară*

mărimile obiectelor, materialelor, jucăriilor și echipamentelor, cum ar fi containere de nisip, cani de apă și bile de aluat, mașini cu roți *mari* și *mici*;

- **model/tip**, pattern - de exemplu, urme în nisip, aluat sau zăpadă; modelează și/sau amprentează o serie de materiale/obiecte, cum ar fi *scoici*, *pietre*, *pene*, *butoane*, *paiete*, utilizând și vopseaua; observă și vorbesc despre lucruri/obiecte din natură; selectează mărgelile / bobine / paste pentru înșirarea pe fir și devin conștienți de modele/tipuri de sunete (produse de instrumente muzicale sau de cele în rime și cântece);

- **timp** - se familiarizează cu rutinele zilnice ale instituției, cum ar fi recunoașterea unor simple indicații (ex., "este timpul să ordonăm jucăriile și să ieșim afară"); secvențe de rutină și activități de zi cu zi, cum ar fi îmbrăcarea hainelor *înainte* de a ieși afară; vorbesc despre evenimente sau festivaluri *de sezon/anotimp*; conștientizează *trecerea timpului* pe măsură ce își așteaptă rândul în timpul jocului sau *urmărirea procesului de creștere* a plantelor din semințele răsădite; ascultă povestiri/povești de tipul "Odată, la un moment dat..."; începe să repete povești simple într-o *anumită ordine*; își reamintesc *evenimente recente*, cum ar fi o vizită sau o zi de naștere, folosind, fotografii; se familiarizează cu termenii asociați cu timpul, cum ar fi *astăzi*, *ieri*, *cu mult timp în urmă*, *mâine etc*;

- **relații** - sortează jucăriile și echipamentele, returnându-le în locurile lor corespunzătoare; potrivesc obiecte (ex., capacele cu cratițe, jucării-incastre etc.); se joacă cu obiecte care au aceeași formă, dar dimensiuni diferite; explorează relații în povești, precum cele din "Cei trei purceluși".

5. EDUCAȚIE PRIN ARTE

Copiii au nevoie de încurajare și stimulare de către adulți pentru a-i ajuta să-și exprime ideile, să-și extindă creativitatea și să-și dezvolte originalitatea gândirii. Ei trebuie să aibă oportunități de a explora și de a împărtăși acele gânduri, idei și sentimente printr-o varietate de *activități de pictură și desen*, *muzică*, *mișcare ritmică*, *dans*, *dramatizare și jocuri de rol* unde sunt încurajați și sprijiniți de adulți.

Pentru aceasta:

- *valorizați și încurajați* curiozitatea naturală a copiilor și a imaginațiilor vii;
- *ajutați-i* să-și asume riscuri, să aibă încredere pentru a încerca lucruri noi, precum și să accepte, că ideile lor ar putea să nu funcționeze neapărat.
- *încurajați-i* să exploreze propriile idei, mai degrabă, decât să reproducă pe altcineva.
- *ajutați-i* să observe, să asculte și să vorbească despre experiențele lor, utilizând limbajul adecvat. Învățați-i să-și aprecieze munca și să caute modalități originale de lucru.

În dezvoltarea creativității copiilor în domeniul artelor nu uitați să subliniați *procesul*, bucuria copiilor și învățarea care are loc, mai degrabă decât *produsul* finit și celebrați unicitatea muncii fiecărui copil.

5.1. Activități de pictură și desen

Pictura și desenul reprezintă un mijloc natural de comunicare și învățare pentru *copiii mici*. Îi ajută să gândească prin idei, să dezvolte conștiința vizuală, spațială și tactilă și să dezvolte abilități de investigare și manipulare. Prin libertatea jocului, copiii vor explora materiale naturale și fabricate și vor avea oportunități de a experimenta *culoarea*, *forma*, *modelul* și *textura*. Oferiți-le oportunități de a crea într-un spațiu în care se pot întoarce la momente diferite pentru a-și finaliza sau modifica activitatea și unde au acces la o gamă largă de materiale de bună calitate, medii și instrumente, care ar trebui adăugate sau modificate în

timp. Permiteți-le să-și aleagă propriile activități și să-și pună în aplicare propriile idei și asigurați-vă că văd munca lor afișată și apreciată de alți copii și adulți, inclusiv de părinți.

Copiii ar trebui să aibă oportunități de a lucra atât în interior, cât și în aer liber. Pe măsură ce copiii participă la joc, ei trebuie să aibă oportunități:

➤ **de a picta și desena cu creionul:**

- pictură / desen la nivel vertical și orizontal, folosind hârtie de diferite culori, forme, texturi și mărimi;
- pictură / desen din observația directă a obiectelor,;
- pictură pe alte suprafețe, cum ar fi *țesături, plastic*;
- experimentarea cu diverse suporturi și instrumente, cum ar fi *vopsea, ceară, creioane, cretă, cărbune, pasteluri, perii, bureți și piepteni*, precum și *degete, palme, tălpi*;
- explorarea culorilor și texturilor prin amestecarea vopselelor, folosind și nisipul, sclipici sau adeziv adăugat;
- crearea de imagini prin tipărirea obiectelor de zi cu zi, pictarea prin suflare;

➤ de a **utiliza hârtia, plasticul, lemnul, materiale fabricate și curățate/șlefuite:**

- explorarea materialelor de diferite texturi, care le vor oferi experiențe senzoriale;
- realizarea de fotografii și modele, folosind o varietate de materiale, cum ar fi o gamă largă de *hârtie, carton, cutii, țesături, șnur, lână, pene, sclipici, paiete și nasturi*;
- investigarea diferitelor modalități de îmbinare a materialelor, inclusiv utilizarea unor tipuri diferite de *clei, bandă și capse* și o serie de metode temporare, cum ar fi *benzi elastice și cleme de hârtie*;
- folosirea uneltelor/ustensilor, precum *foarfecele, dalta, ciocanul*.

➤ **de a utiliza materiale maleabile:**

- lucrul cu și explorarea proprietăților *lutului, aluatului, plastilinei* și a materialelor produse industrial prin *stoarcere, lovire, aplatizare, ciupire și modelare*;
- realizarea de modele/amprente în materiale maleabile, utilizând o varietate de instrumente și materiale naturale, cum ar fi *scoici, frunze, conuri, foarfece, cuțite și furci*;
- folosiți materiale, precum *sclipici, culoare și parfum* în lucrul cu materialele maleabile pentru a îmbunătăți munca copiilor.

5.2. Activități muzicale

Muzica oferă copiilor oportunități de a explora sentimentele și de a se exprima în moduri care susțin sau depășesc comunicarea verbală.

Pe măsură ce copiii iau parte la joc și la alte activități, atât în interior, cât și în aer liber, ar trebui să aibă posibilitatea de:

- a se alătura rimelor de cântat și melodiilor simple;
- a asculta o varietate de muzică, răspunzând ritmului prin acțiuni adecvate;
- a cunoaște diferite tipuri de sunete, cum ar fi cele realizate de diferite instrumente, sunete puternice-silențioase, înalte-joase, ritmice-aritmice;
- a cunoaște sunetele din mediul înconjurător, cum ar fi cântecul de păsări și traficul;
- a explora modalități de a produce sunete folosind obiecte obișnuite, cum ar fi percuția simplă și alte instrumente muzicale;
- a confecționa și a utiliza propriile instrumente muzicale simple.

5.3. Activități dramatice

Drama permite copiilor să-și exprime sentimentele și imaginația atât în moduri verbale, cât și non-verbale. Prin jocul de rol, dans și mimare copiii intră în diferite lumi în

timp ce recrează și inventează situații acasă, la grădiniță, în comunitate și în imaginația lor. Participarea la aceste activități, atât în interior, cât și în aer liber, ajută copiii să dezvolte încrederea în sine și contribuie la dezvoltarea limbajului oral și la dezvoltarea lor socio-emoțională. Personalul trebuie să se implice sensibil în cazul în care observă că jocul de rol are nevoie de sprijin., sugerând un nou context sau adăugând o resursă.

Pe măsură ce copiii participă la joc, ei trebuie să aibă următoarele oportunități:

- să se alăture unui grup implicat în jocurile de rol;
- să se angajeze în jocuri de rol auto-inițiate, asumându-și roluri;
- să folosească piese de îmbrăcăminte și elemente de recuzită pentru a le spori jocul;
- să-și asume roluri, cum ar fi pacientul din spital sau clientul din magazin, coafor sau cafenea;
- să exploreze utilizarea păpușilor și a jucăriilor moi atunci când creează scenarii, povestiri sau exprimă propriile idei etc.

PLANIFICAREA PROCESULUI EDUCAȚIONAL

Planurile sunt foarte importante pentru promovarea învățării copiilor în primii ani. Acestea demonstrează, că personalul care lucrează cu copiii, are o idee clară despre ce doresc să învețe copiii și cum ar putea promova această învățare prin activități interesante, variate și progresive. Este important, ca *întreg personalul* să fie implicat în procesul de planificare.

Documentele de planificare nu trebuie considerate fixe sau neschimbate; personalul nu trebuie să se teamă să le modifice (prin omitere sau adăugare), deoarece observă răspunsurile copiilor și rezultatele jocului/activității acestora. De asemenea, ar trebui să se asigure, că toți cei implicați într-un cadru instituțional (inclusiv părinții) sunt informați.

Sugestiile privind planificarea nu trebuie considerate prescriptive. Ele oferă îndrumări generale privind forma și conținutul diferitelor forme de planificare și ar trebui să fie folosite în mod flexibil. Unii angajați pot dori, de exemplu, să utilizeze *proiectele tematice* pentru a identifica învățarea pe care intenționează să o promoveze, în timp ce alții pot decide pentru a include acest detaliu în planurile lor pe termen mai scurt (o zi/o activitate integrată). Totul depinde de grupa concretă de copii.

În anul de învățământ 2019-2020 planificarea în IET se va realiza pe mai multe nivele:

- proiectare globală (pe 4 teme: Eu și corpul meu, Eu ca personalitate, Eu și ceilalți, Eu și lumea înconjurătoare)
- proiectare tematică (proiectul tematic)
- proiectare zilnică
- proiectare didactică/activitatea integrată (se va planifica/proiecta după oricare dintre următoarele modele: **Modelul R. M. Gagné** sau **Modelul ERRE**)

Despre toate acestea cadrul didactic se va informa din Ghidul *de implementare a Curriculumului pentru Educație Timpurie, a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani din perspectiva Cadrului de referință pentru educație timpurie* (2019),. Pag.26-149 https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_ro.pdf

Exemple de activități cu copiii pentru proiectele tematice și proiectările didactice pot fi preluate din:

- Ghid *Activități pentru dezvoltarea copiilor de la naștere până la 3 ani. PE Pas cu Pas. Aprobate la CNC (Ordinul ME nr.538 din 30 iunie 2011).*
- Ghid *Activități pentru dezvoltarea copiilor de 3-6 ani. PE Pas cu Pas. Aprobate la CNC (Ordinul ME nr.538 din 30 iunie 2011).*

- Maria Vrânceanu, Viorica Pelivan, Natalia Zotea, Angela Dima, Tatiana Turchină, Dana Terzi-Barbăroșie. "1001 IDEI pentru o educație timpurie de calitate"// Ghidul educatorului. 2010.
- Maria Baranov, Valentina Botnaru, Maria Vrânceanu. „Ghidul cadrelor didactice pentru educație timpurie și preșcolară”. Ministerul Educației și Tineretului. 2008.
- Maria Vrânceanu, Iosif Moldovanu, Viorica Pelivan, Natalia Zotea. Ghidul educatoarei „Educație și dezvoltare timpurie a copilului”, UNESCO-UNICEF-CNETIF. 2006.
- Maria Vrânceanu, Viorica Pelivan. „Incluziunea socio-educatională a copiilor cu dizabilități în grădinița de copii”// Ghid pentru cadrele didactice și manageriale din sistemul educațional preșcolar și pentru specialiști din serviciile specializate de recuperare/reabilitare a copiilor cu dizabilități. AO FCPS. 2011.

MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA DEZVOLTĂRII COPILULUI

Monitorizarea și evaluarea dezvoltării copilului se va face – la toate grupele de vârstă indicate în SÎDC – în conformitate cu *Metodologia de monitorizare și evaluare a dezvoltării copilului în baza SDC*, aprobată de către Consiliul Național pentru Curriculum (Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1939 din 28.12.18).

Adițional punctăm niște recomandări esențiale de reținut și de realizat de către cadrul didactic.

Observarea copiilor și evaluările

O monitorizare și evaluare corecte se bazează pe observarea zilnică a copilului – a intereselor și experiențelor lui, a modului în care acesta învață sau cum interacționează cu alții – în diverse situații cotidiene. Rezultatul observărilor ajută cadrele didactice să învețe mai multe despre copil – despre punctele lui forte și slabe, domeniile în care excelează etc. Informațiile adunate sunt esențiale pentru luarea deciziei despre modul în care trebuie organizată învățarea viitoare – individuală și/sau colectivă. **Eforturile și achizițiile copilului trebuie recunoscute, împărtășite și înregistrate.** Cu toate acestea, copiii se comportă diferit în zile diferite și în circumstanțe diferite, deci este important ca personalul să nu facă judecăți despre abilitățile și competențele copilului bazate pe o singură observație. Planificarea bine pregătită, sistematică și abilă a jocului și a comunicării copiilor ar trebui să asigure în timp o imagine precisă a progresului pe care îl face în fiecare domeniu de învățare.

Planificarea pentru evaluare

În timpul unei zile aglomerate ar fi imposibil să încerci să observi tot ce se întâmplă. De aceea este important să se recurgă la "observațiile planificate", care au un accent clar: identifică *oportunități specifice* în care adulții pot vorbi cu copiii în mod individual, pot face observații în timpul unor activități specifice și pot pune întrebări.

Spre exemplu, în procesul de monitorizare a dezvoltării copilului observarea se poate focusa pe:

- cum aleg copiii cu cine să se joace pe parcursul zilei/săptămânii;
- cum se joacă;
- cu cine se joacă sau vorbesc;
- cum se concentrează și perseverează în îndeplinirea sarcinii/obiectivului;
- cum comunică cu alți copii sau adulți;
- cum răspund la întrebări, inclusiv la cele deschise;
- care este măsura de sprijin necesară din partea adultului;
- abilitate specifică, cum ar fi cățărarea sau echilibrarea;

- interesul lor pentru cărți și povești;
- cum interacționează cu părinții sau alți adulți etc.

Aceste observații construiesc o imagine a progresului copilului în timp și ar trebui folosite pentru a informa planificarea.

Păstrarea înregistrărilor

Scrierea de note din observații necesită timp, deci înregistrați doar informații utile. Înregistrați observații semnificative de îndată ce acestea sunt făcute, deoarece, într-o zi aglomerată, este prea ușor să uitați sau să ignorați aceste informații. Personalul trebuie să elaboreze o metodă pentru a se asigura că informațiile sunt înregistrate într-o formă concisă, sistematică și ușor de gestionat. Ei pot, de exemplu, să facă și să țină observații într-un notebook/jurnal sau pe note/stick-uri adezive.

Observațiile pot fi înregistrate în Portofoliul copilului atunci când personalul are dovezi că acesta:

- a învățat ceva nou;
- a crescut cu încredere sau prezintă un interes deosebit;
- se confruntă cu o anumită dificultate;
- demonstrează că învățarea confirmă sau contrazice așteptările personalului;
- prezintă o înțelegere în afara celor așteptate;
- demonstrează că există un decalaj în înțelegere.

În plus, față de profilele scrise ale progresului, *exemple de lucrări de artă ale copiilor*, *scrierea experimentală* sau *fotografii* ale rezultatelor jocului/activității lor pot oferi informații utile despre învățarea și dezvoltarea acestora.

Dacă un copil este conștient de faptul că informațiile despre el/ea sunt înregistrate, împărtășiți aceste informații copilului. Spuneți-i copilului despre succesul lui și că doriți să înregistrați informațiile astfel, încât să nu uitați cât de bine progresa.

Părinții și copiii ar trebui încurajați să contribuie la evaluări. Părinții fac adesea comentarii cu privire la învățarea copilului lor, iar adulții care lucrează în IET pot să le adauge pe lângă propriile evaluări ale copilului. Copiii pot vorbi despre ceea ce cred că sunt buni sau ce interese deosebite au. Ei pot fi implicați în selectarea fotografiilor despre ceea ce au făcut pentru înregistrările lor.

Raportarea rezultatelor evaluării

Personalul ar trebui să prezinte o imagine clară și exactă părinților despre dezvoltarea și învățarea copilului lor.

Raportarea informală poate avea loc zilnic, în timp ce personalul vorbește cu părinții în timpul sosirii sau plecării, sau când părinții au ocazia să vadă exemple de activități ale copilului lor.

Raportarea planificată ar trebui să includă întâlniri individuale cu părinții. Informațiile partajate ar trebui să pună accentul pe realizările copilului, identificând, în același timp, și domeniile în care ar putea fi nevoie de sprijin suplimentar. Personalul trebuie să ofere feedback părinților folosind un limbaj clar, să asculte comentariile și/sau opiniile acestora și să discute pașii următori în procesul de învățare a copilului, să sugereze modalități prin care părinții să poată susține această învățare.

Înainte ca un copil să intre în școala primară, informațiile relevante despre progresul său ar trebui să fie *împărtășite cu școala primară*, astfel încât învățătorii de la clasa I să poată începe planul corespunzător pentru copil.

Reflectarea și evaluarea practicilor se află în centrul îmbunătățirii învățării și predării.

După ce au fost implementate proiectele tematice, toți adulții care lucrează în instituție ar trebui să reflecteze și să discute aspecte, precum:

- încrederea copiilor și interesul lor față de activitățile oferite;

- ce a avut succes și dacă a avut loc învățarea preconizată;
- modul în care activitățile ar putea fi modificate, adaptate sau extinse pentru a îmbunătăți procesul de învățare sau pentru a răspunde mai eficient nevoilor copiilor, în particular;
- modul în care personalul a sprijinit copiii în timpul jocului;
- cum ar putea fi construite și extinse ideile particulare ale copiilor;
- modul în care activitățile ar putea deveni mai stimulative și mai atractive pentru copii;
- modul în care spațiul și timpul ar putea fi organizate mai eficient;
- resurse suplimentare care ar putea spori învățarea.

Discuțiile ar trebui să abordeze progresul și adoptarea deciziilor care vor duce la îmbunătățirea învățării copiilor.

Spre sfârșitul anului de studii fiecare cadru didactic va reflecta asupra rezultatelor copiilor, a activităților / temelor pe care copiii le-au experimentat pe parcursul anului și progresele pe care le-au înregistrat. Aceste informații vor fi utilizate pentru planificări didactice ulterioare.

Rezultatele obținute de copii vor constitui subiectul discuțiilor în cadrul unui consiliu pedagogic de sfârșit de an, care se vor solda cu formularea de direcții de activitate și obiective/acțiuni de realizat ale IET pentru anul următor de studii.

ROLUL PERSONALULUI

Personalul instituției trebuie să aibă o înțelegere clară a modului în care copiii mici învață și se dezvoltă și ar trebui să încerce să înțeleagă nevoile fiecărui copil. Adulții care lucrează cu copii mici trebuie să fie flexibili și să se asigure că starea de bine a copiilor și stima de sine sunt cultivate. Adulții au un rol vital în susținerea învățării copiilor. Aceștia ar trebui să ofere copiilor timpul necesar pentru a se integra în instituție și să răspundă nevoilor variate și în schimbare ale tuturor copiilor pe tot parcursul anului. Personalul trebuie să acorde o atenție deosebită copiilor mai puțin încrezători, ajutându-i să se familiarizeze cu rutina zilnică și să promoveze un sentiment de apartenență.

Este important, ca personalul să lucreze împreună pentru a planifica și organiza învățarea copiilor într-o atmosferă de încredere reciprocă și respect. Deși rolurile personalului variază, acesta ar trebui să lucreze ca o echipă, sprijinind și extinzând învățarea copiilor. Ei ar trebui să convină asupra aceluiași abordări ale învățării și predării și să fie consecvenți și realiști în ceea ce privește așteptările copiilor, dezvoltând relații calde și de susținere cu aceștia. Copiii trebuie să se simtă încrezători să încerce idei noi sau să facă noi provocări într-un climat în care nu se tem să comită greșeli.

Personalul trebuie să fie conștient de problemele de sănătate și siguranță pe măsură ce copiii explorează mediul, explicând cum să folosească echipamentul și unde este sigur să se implice în jocul fizic.

Susținerea sensibilă și implicarea în timp util a personalului în jocul copiilor sunt necesare pentru a stimula învățarea și a aprofunda experiențele de joc. Participarea abilă a adulților poate extinde jocul și gândirea copiilor, de exemplu *introducând în mod corespunzător un nou limbaj/vocabular, folosind întrebări deschise pentru a stimula gândirea lor, observând și construind pe ideile lor, apreciindu-le și încurajându-le eforturile*. Adulții ar trebui să asculte copiii și să le dea timp să răspundă. Este important să observe copiii înainte de a alege momentul potrivit pentru a se implica în jocul lor. Adulții se pot implica în jocurile pentru copii:

- prin interacțiunea în mod natural cu aceștia;

- jucând-se alături de copii și devenind participant activ la joc;
- comentând piesa lor;
- la invitația din partea acestora;
- dacă copiii solicită consiliere și asistență;
- dacă jocul/activitatea devine neproductiv/ă sau repetat/ă în mod inadecvat;
- dacă există o lipsă de interes în anumite activități;
- dacă un copil nu se implică activ în joc;
- prin furnizarea unui echipament/jucării/materiale didactice suplimentar/e;
- dacă există nevoia de a sprijini copiii în timpul unui dezacord;
- dacă micuții sunt în pericol etc.

MEDIUL DE ÎNVĂȚARE

Personalul trebuie să ofere un *mediu bogat și stimulat*iv care să promoveze învățarea eficientă. Aceasta înseamnă a oferi copiilor oportunități de *a explora, experimenta, planifica și lua decizii* pentru ei înșiși, permițându-le, astfel, să progreseze în procesul de învățare și dezvoltare. Personalul trebuie să *colaboreze* pentru a crea medii de învățare atât în interior, cât și în aer liber, care să motiveze și să îi invite pe copii și care să le permită să aleagă dintr-o gamă de activități care le sunt oferite în zone bine definite și sigure. Personalul trebuie să se asigure, că lucrările copiilor sunt expuse acolo unde au acces la ele și că ar trebui să încurajeze copiii să își expună propria muncă, de exemplu, prin oferirea de spațiu, la o înălțime corespunzătoare, unde își pot plasa fotografiile și modelele. Învățarea în exterior este o parte integrantă a programului educațional general și ar trebui să contribuie la învățarea copiilor în cadrul curriculum-ului.

Învățarea în aer liber trebuie să fie *frecventă, sigură, variată și stimulat*ivă și să ofere copiilor un *program echilibrat* care să asigure progresul în procesul de învățare. De exemplu, oferiți copiilor ocazia de *a se mișca, a fi liniștit, a explora mediul natural, a privi cărți, a asculta povești, a citi și a scrie, a construi* cu materiale de construcție, *a participa la jocuri dinamice*, cu subiect pe roluri în locuri izolate și *a se angaja în activități* care vor întări întregul corp.

Este important, ca personalul să utilizeze cât mai bine echipamentul, spațiul și timpul, astfel încât copiii să poată utiliza pe deplin resursele disponibile.

Materiale și echipamente

Copiii au nevoie de acces la o *gamă largă* de materiale didactice calitative. Acestea vor oferi experiențe noi și provocatoare, pregătite înainte de sosirea copiilor, disponibile pe tot parcursul zilei și să fie adăugate/completate. Este important, ca materialele să *fie sigure, curate, proaspete, atractive și accesibile copiilor*⁷.

Spațiu

Acordați atenție spațiului necesar jocului în condiții de siguranță. Este uneori posibil să se creeze un spațiu suplimentar prin rearanjarea mobilierului, eliminarea echipamentului inutil, utilizarea unui echipament portabil mic sau a unor activități de joc rotativ. Rearanjarea camerei de joacă poate de multe ori să inițieze un interes sporit în activitățile de joc.

Planificați spațiu în aer liber sau spațiu în săli mari, astfel încât acesta să poată fi utilizat pentru activități diferite în momente diferite. De asemenea, definiți spațiul astfel, încât jocul energic/zgomotos să nu interfereze cu activitățile mai silențioase/liniștite. În zone foarte

⁷ Standarde minime de dotare a instituției de educație timpurie, 2017. Aprobate de Consiliul Național pentru Curriculum (Ordinul MECC nr. 253 din 11.10.2017)

mari este posibil ca spațiul să fie împărțit în zone mai intime și mai mai adecvate. Încurajați-i pe copii să sugereze modul în care spațiul ar putea fi folosit mai creativ, unde pot fi realizate anumite activități și au oportunități de a contribui la transportarea și plasarea echipamentului adecvat în aceste zone.

Timp

O zi bine organizată asigură, că timpul este folosit eficient, copiii fiind implicați în activități pe tot parcursul zilei. Este important, ca ziua copilului să fie organizată astfel, încât să se acorde timp adecvat pentru:

- joc în interior și în aer liber; copiii au nevoie de timp pentru a face alegeri, a se concentra și a-și dezvolta jocul;
- activități precum ”timp pentru poveste”, ”timp pentru muzică și rutine”, cum ar fi cele asociate cu timpul informal de gustare;
- orele de sosire și de plecare, pentru a acorda timp copilului și pentru a permite contactul informal al părinților/personalului.

ASIGURAREA EGALITĂȚII DE OPORTUNITĂȚI/ȘANSE

Este important ca micuții să fie ajutați să înțeleagă, că vedem lumea în multe moduri diferite, în funcție de punctele noastre de vedere culturale, sociale și religioase. Personalul instituției ar trebui să *recunoască și să respecte* cultura, credințele și stilul de viață al familiilor tuturor copiilor. Când planificați, includeți activități și resurse care încurajează respectul pentru diversitate, inclusiv diversitatea în cadrul propriei noastre societăți: vorbiți-le copiilor despre festivaluri culturale și religioase, pregătirea alimentelor din diferite țări, citirea poveștilor sau ascultarea muzicii din culturi diferite și afișarea fotografiilor cu tradiții culturale.

Copiii ar trebui să aibă oportunități de a explora situații, de a-și exprima sentimentele într-un mod care nu este specific genului și provocatoare de stereotipuri. ***Nu restricționați copiii la niciun tip de joc de rol și încurajați ambele sexe să-și asume roluri de conducere și să discute cu adulții despre rolurile tradiționale și non-tradiționale.*** Băieții și fetele ar trebui să fie încurajați să se joace cu întreaga gamă de jucării și echipamente care le sunt disponibile în decor.

Copiii cu nevoi speciale vor participa, în măsura posibilităților, la activitățile educaționale organizate pentru întreaga grupă de copii, fiind asistați de asistentul personal sau cadrul didactic de sprijin. Activitățile de recuperare/reabilitare se vor realiza în funcție de recomandările SAP-ului raional/municipal.

SUPORT/SERVICII PENTRU CEI MAI MICI

Copiii mai mici - 2-3 ani - într-un cadru instituțional au nevoie de un mediu fizic sigur și adecvat, în care au loc să se miște și să exploreze, folosind toate simțurile lor. Este important ca personalul să recunoască etapele de dezvoltare a copiilor mai mici și să aibă așteptări realiste față de aceștia. Ei trebuie să se asigure că sunt furnizate resurse și activități adecvate pentru a satisface nevoile copiilor.

Personalul trebuie să fie flexibil în ceea ce privește activitățile la care acești copii participă și timpul pe care îl petrec în instituție, permițându-le să se stabilească mai mult timp, mai multe jucării și materiale didactice, cărți, dacă este necesar⁸.

O atenție deosebită se va acorda adaptării copiilor la creșă/grădiniță. IET va realiza ședințe cu părinții privind pregătirea copilului mic pentru creșă/grădiniță, dar și pregătirea părinților/familiei pentru intrarea copilului la creșă/grădiniță⁹.

IMPLICAREA PĂRINȚILOR CA ȘI PARTENERI

Părinții sunt primii educatori ai copilului și au un rol important în viața lui. Deci, părinții și personalul ar trebui să se privească unii pe alții ca *parteneri egali* în educația copiilor. În cazul în care părinții împărtășesc informații relevante despre copiii lor, acest lucru poate fi utilizat pentru a promova dezvoltarea copiilor.

Pentru a asigura o comunicare eficientă în ambele sensuri cu privire la bunăstarea și educația copiilor, trebuie creată *încrederea*. Pentru a face acest lucru, asigurați-vă că părinții se simt bineveniți și confortabil și văd mereu *personalul ca îngrijitor, susținător, accesibil și bine informat*. Informați-i pe părinți despre curriculum și rutine zilnice, despre progresul copilului lor și despre modul în care pot sprijini procesul de învățare a copilului la domiciliu. Acordați-le timp pentru a asculta preocupările și speranțele părinților pentru copiii lor. Afișați produsele activității copiilor pentru a explica învățarea, care are loc în cadrul instituției. Oferiți părinților informații despre evenimente viitoare, probleme legate de sănătate etc., precum și politici care descriu practica educațională a instituției.

Informarea părinților se poate face prin *întâlnirea părinților în mod individual, în zilele libere sau la adunările părintești*. Părinții și alți membri ai familiei pot sprijini oportunitățile de învățare oferite de curriculum. Ei, de exemplu, pot vorbi cu copiii despre munca sau interesele lor sau pot fi implicați în centrul *Alfabetizare/Bibliotecă*. Cu toate acestea, este esențial ca ei să primească îndrumări clare atât cu privire la natura implicării lor în instituție, cât și pe aspectele relevante legate de protecția copilului înainte ca părinții să înceapă să lucreze cu copiii.

Experiențele pe care copiii le au la instituție pot fi adesea continuate acasă, de exemplu, prin alegerea și luarea unei cărți acasă pentru a citi împreună. Similar, experiențele pe care copiii le au a casă pot forma baza învățării în instituție.

De asemenea, este important ca părinții să știe, că contribuțiile lor au fost evaluate și apreciate¹⁰.

⁸ Informații relevante privind modul în care poate fi susținută învățarea copiilor mici pot fi găsite în următoarele surse bibliografice:

- Viorica Pelivan, Maria Vrânceanu. *Ghidul pentru cadrele didactice de la grupele de creșă*. UNICEF-CNETIF (cu titlu de manuscris). Aprobă la Consiliul Național pentru Curriculum (Ordinul MECC nr. 71 din 05.09.2017). https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_pentru_cadrele_didactice_de_la_grupele_de_cresa.pdf
- Natalia Zotea, Maria Vrânceanu. *Cum să devii un părinte mai bun pentru copilul tău?* UNICEF-CNETIF (cu titlu de manuscris). (Ordinul MECC nr. 71 din 05.09.2017). <https://mecc.gov.md/ro/content/resurse-pentru-parinti-educatia-timpurie>
- *Activități pentru dezvoltarea copiilor de la naștere până la 3 ani*. Ghidul educatorului. PE Pas cu Pas. Aprobă la Consiliul Național pentru Curriculum (Ordinul ME nr.538 din 30 iunie 2011).

⁹ Viorica Pelivan, Maria Vrânceanu. *Ghidul pentru cadrele didactice de la grupele de creșă*. UNICEF-CNETIF (cu titlu de manuscris), pag.43-50. Aprobă la Consiliul Național pentru Curriculum (Ordinul MECC nr. 71 din 05.09.2017).

https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_pentru_cadrele_didactice_de_la_grupele_de_cresa.pdf
Natalia Zotea, Maria Vrânceanu. *Cum să devii un părinte mai bun pentru copilul tău?* UNICEF-CNETIF (cu titlu de manuscris). (Ordinul MECC nr. 71 din 05.09.2017), pag.21-35. <https://mecc.gov.md/ro/content/resurse-pentru-parinti-educatia-timpurie>.

¹⁰ Informații relevante privind colaborarea cu părinții puteți găsi în:

TRANZIȚIA LA ȘCOALA PRIMARĂ

Relația bună dintre grădiniță și școala primară este esențială pentru a asigura continuitatea și progresul experiențelor de învățare ale copiilor. Pentru a ajuta copiii să aibă o tranziție lină de la învățământul preșcolar la cel primar, *invitați cadrele didactice să viziteze instituția pentru a aprecia mediul de învățare și curriculum-ul pe care copiii l-au experimentat. De asemenea, organizați vizite cu copiii la școala primară. Ei ar putea, de exemplu, să vadă un concert, să meargă la un "picnic de ursuleți" sau să asculte o poveste. Afișați fotografiile ale învățătorilor, care îi vor prelua pe copiii de la grădiniță în clasa I, astfel încât fiecare copil să-și cunoască viitorul învățător.*

Spre sfârșitul educației preșcolare părinții și personalul vor discuta despre transferul la școala primară. Personalul din învățământul preșcolar va colabora cu personalul școlilor spre care vor merge copiii. Informațiile care trebuie transmise (cu privire la progresul copilului) vor fi împărtășite și cu părinții.

CONTACTUL CU COMUNITATEA

Este important să se dezvolte relații și comunicări bune între domeniile *educație, sănătate și servicii sociale*, astfel încât copiii și familiile lor să aibă un sprijin larg și coordonat, care să răspundă nevoilor lor și să se asigure, că fiecare copil se simte inclus. Înainte de înmatriculare și de-a lungul aflării în mediul preșcolar, personalul ar trebui să lucreze cu alți profesioniști (psihologi, medici, asistenți sociali, juriști, polițiști, etc.) într-o atmosferă de încredere reciprocă, respect și deschidere. Cu cooperarea părinților acest lucru ar trebui să asigure schimbul de informații valoroase, care să contribuie la planificarea învățării copilului. Profesioniștii din alte instituții pot fi invitați să contribuie la întâlnirile și evenimentele organizate pentru părinți.

SUGESTII PRIVIND ACTIVITATEA METODICĂ

Pentru buna desfășurare a activității didactice la grupă se recomandă, atât specialiștilor responsabili de educația timpurie din cadrul OLSDÎ, cât și directorilor de grădinițe să manifeste responsabilitate și maturitate profesională și în funcție de sarcinile manageriale a diferitelor etape din an, să-și planifice cu rigurozitate timpul și activitățile specifice funcției, fără a pierde din vedere cele mai importante aspecte, inclusiv siguranța și securitatea copiilor, precum și necesitatea studierii sistematice a documentelor de politică educațională existente.

Per general, **activitatea metodică** va fi orientată spre:

- studierea minuțioasă a documentelor de politică educațională elaborate/dezvoltate, cu accent pe elementele de noutate, prin organizarea seminarelor, atelierelor de lucru, consultațiilor individuale cu cadrele didactice și manageriale;

-
- *1001 idei pentru o educație timpurie de calitate* // Ghid pentru educatori. Maria Vrânceanu (coord.șt.), Daniela Terzi-Barbăroșie, Tatiana Turchină și alții. Chișinău, 2013. Pag. 196-2014.
  - Olga Lâsenco, Sergiu Lâsenco, Victoria Secu. *Comunicăm eficient cu familia* // Ghid pentru cadrele didactice, asistenții sociali și asistenții medicali pentru lucrul cu familia în promovarea incluziunii socio-educationale a copiilor, 2014 Aprobate de CNC (Ordinul ME din 03.09.2014).

- selectarea practicilor adecvate și eficiente de dezvoltare a copilului, centrate pe nevoile, interesele acestuia, cu accent pe dezvoltarea limbajului monologat, a creativității și gândirii critice;
- însușirea tehnologiilor care vor permite asigurarea socializării și individualizării pentru fiecare copil în parte și grup;
- generalizarea programului de inter-asistențe la nivel intra- și inter-instituțional pentru cadrele didactice debutante sau aflate în primii ani de carieră didactică;
- efectuarea de inter-asistențe în cadrul intra- și interinstituțional și dezvoltarea exercițiului de analiză/evaluare și autoevaluare a activităților, precum și a exercițiului de observare a copilului – abilitatea fiecărui cadru didactic de a-și analiza propriile practici, de a identifica ce a fost eficient/ineficient și, ulterior, de a dezvolta noi abordări bazate pe evidențe;
- organizarea de schimburi de bune practici între educatoare, instituții/raioane în ceea ce privește aplicarea SÎDT, CET și CRET în cadrul unor activități metodice la nivel raional/municipal sau/și la nivelul instituțiilor de educație timpurie;
- lărgirea spectrului de metode de interacțiune cu familia referitoare la achizițiile copilului și dificultățile cu care acesta se confruntă;
- intensificarea colaborării cu școala pentru a implica mai activ învățătorii de la clasele primare în procesul de pregătire pentru școală a absolvenților grădinițelor.

Maria VRÂNCEANU, *consultant principal, Direcția învățământ general,
Ministerul Educației, Culturii și Cercetării*